BEHĀRAS HERCOGAM,

HIBRALEONAS MARĶĪZAM, BENALKĀSARAS
UN BAŅĀRESAS GRĀFAM, ALKOSERAS VIKONTAM,
KAPIĻJAS, KURJELAS UN BURGIĻJOSAS PILSĒTU SEŅJORAM*

Zinādams, ka Jūsu Gaišība ar labvēlību un cieņu pieņem visādu veidu grāmatas, kā tas pieklājas valdonim, kas labprāt atbalsta daiļās mākslas, visnotaļ tādas, kuras savā cildenumā nepazemināts līdz savtīgai kalpībai pūlim, esmu nolēmis laist klajā "A t j a u t ī g o i d a l g o L a m a n č a s d o n u K i h o t u" Jūsu Gaišības spožā vārda aizsardzībā un lūdzu ar visu godbijību, kas pienākas Jūsu diženumam, to laipni ņemt savā aizgādībā, lai tās paēnā šis sacerējums, kaut arī bez tiem elegances un erudīcijas krāšņajiem izrotājumiem, kas parasti grezno mācītu vīru mītnēs sarakstītos darbus, varētu droši tikt nodots to ļaužu spriedumam, kas, neapmierinādamies savas nezināšanas robežās, mēdz ar vislielāko bardzību un vismazāko taisnīgumu nosodīt citu darbus, bet lai Jūsu Gaišība pievērš savas gudrības acis manam labajam nodomam, un es ticu, ka Jūs nenoniecināsiet šo manas pazemīgās padevības vājo izpausmi.

Migels de Servantess Saavedra

---

* Vārdiem ar zvaigznīti paskaidrojumus sk. grāmatas beigās.

PROLOGS

Dīkais lasītāj, bez zvēresta vari man ticēt, ka es vēlētos, lai šī grāmata, mana gara bērns, būtu visskaistākā, visatjautīgākā un vissmalkākā, kādu vien var iedomāties. Bet es neesmu spējis grozīt dabas kārtību, kas noteic, ka ikviena būtne var radīt tikai kaut ko sev līdzīgu. Un tātad ko gan vairāk varēja radīt mans neauglīgais un vāji attīstītais prāts kā tikai stāstu par kaulainu, izdēdējušu un untumainu būtni, pilnu visdažādākām domām, kādas vēl nevienam nav ienākušas galvā, – tieši tādu stāstu, kāds varēja rasties cietumā*, kas ir miteklis visādiem kavēkļiem un mājvieta visādām bēdīgām skaņām. Klusums, mierīga apkārtne, lauku piemīlība, debess dzidrums, avotu čalas, gara miers ir galvenie apstākļi, lai arī visneauglīgākās mūzas kļūtu auglīgas un laistu pasaulē bērnus, kas tai iedvestu apbrīnu un labpatiku. Dažreiz tēvam gadās nejauks dēls bez jebkādas pievilcības, taču mīla viņam aizklāj acis, un tas neredz dēla trūkumus, bet, gluži otrādi, saskata tajos gudrību un daili, attēlo tos sarunā ar draugiem kā asprātības un smalkuma izpausmi. Bet es, kas, šķietami būdams dona Kihota tēvs, esmu tikai viņa patēvs, negribu iet parasto ceļu, ne arī, kā to mēdz darīt citi, ar asarām acīs tevi lūgt, dārgais lasītāj, lai tu piedotu vai neievērotu šai manā dēlā saskatītās nepilnības, jo tu taču neesi ne viņa radinieks, ne draugs, tavā ķermenī mīt tava paša dvēsele, un tev ir brīva griba, tu esi daudz pieredzējis, esi kungs savā mājā, kurā tev pieder tāda vara kā karalim, kas var uzlikt nodokļus, un tu zini parunu – "Zem sava mēteļa varu nosist karali"*. Tas viss tevi atbrīvo no jebkuras cieņas un pienākumiem, tu vari teikt par šo stāstu visu, ko iedomājies, bez bailēm, ka tevi sodīs, ja tu par to runāsi ļaunu, vai arī apbalvos, ja to uzslavēsi.

Gribētu vienīgi pasniegt tev šo darbu tīru un kailu, bez ievada izpušķojumiem, bez neskaitāmiem sonetiem, epigrammām un cildinājumu

dzejām, kādas parasti liek grāmatas sākumā. Varu tev teikt: kaut arī šo grāmatu sacerēju ar zināmām pūlēm, tomēr daudz grūtāk man bija uzrakstīt ievadu, kuru tu lasi. Daudzreiz satvēru spalvu, lai to sacerētu, un daudzreiz atkal nometu, jo nezināju, ko rakstīt, un reiz, kad, nolicis papīru sev priekšā ar spalvu aiz auss, atbalstījis elkoni pret rakstāmgaldu un atspiedis vaigu rokā, šaubīdamies pārdomāju, ko rakstīt, nelaikā ienāca mans draugs, asprātīgs un gudrs cilvēks, kas, redzēdams mani tik domīgu, vaicāja pēc manu pārdomu iemesla, un, neslēpdams to viņam, teicu, ka domāju par prologu, kas vajadzīgs stāstam par donu Kihotu, un ka, nespēdams tādu sacerēt, esmu zaudējis patiku laist klajā grāmatu par tik cēla bruņinieka varoņdarbiem. – Kā jūs varat gribēt, lai mani nebiedētu tas, ko teiks sensenais likumdevējs, saukts – publika, kad tā redzēs, ka pēc tik daudziem gadiem, kuros esmu it kā snaudis aizmirstības klusumā*, tagad parādos, nesdams savu gadu nastu, ar stāstu, tik sausu kā žagaru, izdomā trūcīgu, stilā vāju, iecerē nabadzīgu, bez jebkādas erudīcijas un doktrīnas, bez izrakstiem lappušu malās un bez piezīmēm beigās, un kad pats redzu citas grāmatas, pat stāstošas un laicīga satura, piebārstītas ar Aristoteļa, Platona un visu pārējo filozofu izteicieniem, kurus lasītāji apbrīno, uzskatīdami šo grāmatu autorus par daudz lasījušiem, izglītotiem un daiļrunīgiem? Un kā viņi citē Svētos Rakstus! Varētu domāt, ka autori ir svētie tomi vai kādi citi baznīcas tēvi, turklāt tie prot to izdarīt tik veikli, ka vienā rindā tēlo izlaidīgu mīlnieku, bet otrā pasniedz kristīgu spredikli, ko ar prieku un patiku vari lasīt vai klausīties. Visa tā trūkst manā grāmatā, jo man nav nekā, ko izrakstīt lappušu malās, ne arī ko piezīmēt beigās, es pat nezinu, kādiem autoriem esmu sekojis, lai tos, kā to mēdz darīt visi darba sākumā, uzskaitītu alfabēta kārtībā, sākot ar Aristoteli un beidzot ar Ksenofontu un Zoilu* vai Zeiksīdu*, kaut gan viens no tiem bija mēlnesis, bet otrs – gleznotājs.

Tāpat manā grāmatā nebūs ievada sonetu, vismaz tādu sonetu, kuru autori ir hercogi, marķīzi, grāfi, bīskapi, dāmas vai visslavenākie dzejnieki; kaut gan, ja es būtu palūdzis divus vai trīs savus draugus, kuri ieņem augstu amatu, esmu pārliecināts, ka viņi man sacerētu tādus sonetus, kuriem nevarētu līdzināties pat Spānijas slavenāko autoru darbi. Īsi sakot, mans seņjor un mans draugs, – es turpināju, – esmu nolēmis, ka seņjors dons Kihots paliks aprakts savos Lamančas arhīvos, līdz debess atsūtīs kādu, kas viņu izrotās ar visu to, kā viņam trūkst, jo jūtos

nespējīgs novērst trūkumus savas neprasmes un vājās izglītības dēļ un arī tāpēc, ka pēc dabas esmu pārāk laisks un bezdarbīgs, lai es ietu meklēt autorus, kas pateiktu to, ko pats protu pasacīt arī bez viņiem.

Esmu jums tagad pastāstījis savu šaubu un apjukuma cēloni, kas man šķiet pietiekami svarīgs.

To noklausījies, mans draugs iesita sev pa pieri un, skaļi pasmējies, man sacīja:

– Dieva vārds, brāli, man tagad beidzot jāatzīst, ka esmu maldījies visu šo ilgo laiku, kamēr jūs pazīstu, jo jūs man šķitāt gudrs un saprātīgs visā savā rīcībā. Bet tagad es redzu, ka jūs no gudrības esat tikpat tālu kā debess no zemes. Patiesi, vai tad iespējams, ka tik nenozīmīgas un viegli labojamas lietas varētu samulsināt un kavēt tik nobriedušu prātu, kāds ir jūsējais, kas radīts salauzt un pārvarēt daudz lielākas grūtības? Zvēru, ka vaina ir nevis neprasmē, bet pārmērīgā laiskumā un domu nevīžībā. Vai gribat, lai pierādu, ka runāju patiesību? Tad klausieties vērīgi, un jūs redzēsiet, ka vienā acumirklī es iznīcināšu visas jūsu grūtības un izlabošu visus trūkumus, kas, kā jūs sakāt, jūs traucē un biedē laist klajā stāstu par slaveno donu Kihotu, visu klaiņojošo bruņinieku spīdekli un spoguli.

– Tad sakiet, – es atbildēju viņam, noklausījies, ko viņš man teica, – kādā veidā jūs domājat izraut mani no baiļu tukšuma un ienest skaidrību mana apjukuma haosā?

Tad viņš sacīja:

– Vispirms jūs apstājāties pie sonetiem, epigrammām un cildinājumu dzejoļiem, kuru jums trūkstot grāmatas sākumā un kuriem esot jābūt ievērojamu un dižciltīgu personu sacerētiem, bet jūs varat izlīdzēties, pats uzņemdamies nelielas pūles tos sacerēt, un pēc tam jūs šīs dzejas varat nokristīt un dot tām vārdu, kādu vēlēsieties, piedēvējot tās priesterim Indijas Huanam* vai Trapezundas ķeizaram*, kas, cik man zināms, abi bijuši slaveni dzejnieki, un, ja viņi tādi nav bijuši un atrastos daži pedanti un bakalauri, kas sāktu jums slepus dzelt un klusībā šņākt, ka tā nav patiesība, neievērojiet tos, jo, pat atklādami jūsu melus, viņi tomēr jums nenocirtīs roku, kas šīs dzejas būs uzrakstījusi.

Attiecībā uz to, ka lappušu malās jāatzīmē grāmatas un autori, no kuriem jūs esat aizguvis izteicienus un parunas savam stāstam, tad nav

jādara nekas vairāk kā jāpievelk aiz matiem dažas sentences vai latīņu izteicieni, kurus jūs atceraties no galvas vai vismaz varat viegli sameklēt. Tā, runājot par brīvību un verdzību, varat rakstīt:

Non bene pro toto libertas venditur auro.[1]

Un turpat malā atzīmējiet, ka to teicis Horācijs vai kāds cits. Ja runājat par nāves varenību, izlīdzieties ar "*pallida mors aequo pulsat pede pauperum tabernas, regumque turres"*[2].

Ja apcerat draudzību un mīlestību, ko Dievs pavēlējis mums just pret ienaidniekiem, tūlīt pieminiet Svētos Rakstus, ko varat paveikt ar nelielām zināšanām, un citējiet vismaz vārdus, kurus teicis pats Dievs: *"Ego autern dico vobis: diligite ininicos vestros."*[3] Ja runājat par ļaunām domām, atsaucieties uz evaņģēliju: *"De corde exeunt cogitationes malae,"*[4] – ja par draugu nepastāvību, Katons dos jums savu divrindi:

Donec eris felix, multos numerabis amicos,
Tempora si fuerint nubila, solus eris.[5]

Šo latīņu izteicienu un citu tamlīdzīgu citātu dēļ jūs noturēs vismaz par gramatiķi*, un mūsu dienās būt par tādu sagādā ne mazumu goda un ienākumu.

Kas attiecas uz piezīmēm grāmatas beigās, droši varat rīkoties šādi: ja savā grāmatā pieminat kādu milzi, nosauciet to par Goliātu, un tādā veidā, kas jums tikpat neko nemaksās, jūs iegūsiet lielisku piezīmi, jo varēsiet rakstīt: "Milzis Goliāns jeb Goliāts bija filistietis, kuru gans Dāvids nogalināja ar lielu akmeni Terebintas ielejā, kā tas stāstīts Ķēniņu grāmatā," – un norādiet, kurā nodaļā tas rakstīts.

Pēc tam, lai parādītu sevi kā mācītu cilvēku laicīgās zinātnēs un kā kosmogrāfu, centieties savā grāmatā pieminēt Taho upi, un, lūk, jūs iegūstat otru teicamu piezīmi, rakstīdams: "Taho upe, kas nosaukta viena Spānijas karaļa vārdā, iztek no tādas un tādas vietas un ieplūst Okeānā,

---

[1] Nav labi par zeltu pārdot brīvību. *(Latīņu val.)*

[2] Bālā nāve vienādi klauvē pie nabagu būdiņām un pie valdnieku pilīm. *(Latīņu val.)*

[3] Es jums saku: mīliet savus ienaidniekus. (Mt. 5:44; *latīņu val.*)

[4] No sirds nāk ļaunas domas. (Mt. 15:19; *latīņu val.*)

[5] Kamēr būsi laimīgs, tev būs daudz draugu, / Kad pienāks melnas dienas, tu paliksi viens. *(Latīņu val.)*

apskalodama slavenās pilsētas Lisabonas mūrus; runā, ka šai upē esot atrodamas zelta smiltis," utt. Ja attēlosiet zagļus, es jums pastāstīšu notikumu par Kako*, ko zinu no galvas; ja aprakstīsiet pagrimušas sievietes, – jūsu rīcībā ir Mondoņedo bīskaps*, kas jums aizdos Lamiju, Laidu un Floru, – piezīmē atsaukties uz viņu būs jums ļoti izdevīgi; ja runāsiet par nežēlīgām sievietēm, Ovīdijs jums piešķirs Mēdeju; ja par burvēm un raganām, – Homēram ir Kalipso, Vergilijam – Kirke; ja par drosmīgiem karavadoņiem, Jūlijs Cēzars savos "Komentāros" pasniegs jums pats sevi, un Plūtarhs jums sagādās tūkstošiem Aleksandru. Ja runāsiet par mīlestību, ar pāris drupatām toskāņu valodas jūs sapratīsieties ar Leonu Ebreju*, kas piepildīs pilnus jūsu mērus. Un, ja jums nepatīk klīst pa svešām zemēm, jūs savā mājā atradīsiet Fonsekas traktātu "Par Dieva mīlestību", kurā ietverts viss, ko jūs un arī vislietpratīgākie var vēlēties dzirdēt par šādu tematu. Īsi sakot, jums atliek tikai nosaukt visus šos vārdus, minēt savā stāstā visus šos sacerējumus, par kuriem jums stāstīju, un uzticēt man sastādīt atzīmes un piezīmes, un es jums zvēru aizpildīt tādā veidā lappušu malas un pievienot četras loksnes grāmatas beigās.

Tagad pievērsīsimies autoru sarakstam, kas atrodams citās grāmatās, bet trūkst jūsējā. Te viegli palīdzēt, jo jums nav jādara nekas cits kā vien jāsameklē grāmata, kurā tie būtu pieminēti visi – no A līdz Z, kā jūs to sakāt. Tad šo pašu sarakstu alfabēta kārtībā ievietojiet savā grāmatā, un, kad skaidri atklāsies meli, jo jums droši vien bijis maz vajadzības kaut ko no viņiem aizgūt, tas neko nenozīmē – gan jau atradīsies tādi vientieši, kuri ticēs, ka jūs no visiem šiem autoriem esat kaut ko izlietojis savā vienkāršajā un godīgajā stāstā. Un, ja šis garais autoru saraksts nederēs jums nekur citur, tas vismaz piešķirs jūsu grāmatai necerētu nozīmību. Turklāt neviens neņemsies pārbaudīt, vai jūs esat vai neesat pieturējies pie šiem autoriem, un gar to nevienam nav daļas. Jo vairāk tāpēc, ka – cik noprotu no jūsu stāsta – jūsu grāmatai nav vajadzīgi izgreznojumi, kas, pēc jūsu vārdiem, tai trūkstot, jo tā vērsta pret bruņinieku grāmatām, par kurām nekad nav domājis Aristotelis, neko nav nedz teicis svētais Bazilio, nedz ieminējies Cicerons; šo teiksmaino blēņu stāstā neslēpjas negrozāmas patiesības, ne astroloģijas novērojumi; tam nav svarīgi ģeometriskie izmēri, ne argumentu atspēkojumi, ko izlieto

retorika; tas negrib nevienam neko spredikot, ne jaukt cilvēcīgo ar dievišķīgo, kas ir sajaukuma veids, no kā jāpiesargās katra kristieša saprātam. Jums tikai jācenšas savā sacerējumā atdarināt īstenību: jo pilnīgāks būs atdarinājums, jo labāks būs pats darbs. Un, tā kā jūsu stāsta vienīgais nolūks ir iznīcināt bruņinieku grāmatu ietekmi un izplatīšanos augstākajā sabiedrībā un vienkāršajā tautā, jums nav vajadzības ubagot no filozofiem izteicienus, no Svētajiem Rakstiem pamācības, no dzejniekiem teiksmas, no retoriķiem runas, no svētajiem brīnumdarbus, bet jums gan jārūpējas, lai ar nozīmīgiem, patiesiem un labi izmeklētiem vārdiem vienkārši veidotos jūsu valoda skanīgos, atjautīgos teikumos, jācenšas pēc iespējas visu attēlot saprotami, skaidri atklājot savus nodomus, nesarežģījot un neaptumšojot savu vārdu jēgu. Rūpējieties arī par to, lai, lasīdams jūsu stāstu, grūtsirdīgais sāktu smieties, jautrais kļūtu vēl jautrāks, vientiesīgais negarlaikotos, saprātīgais apbrīnotu jūsu izdomu, nopietnais to nenopeltu un gudrais nevarētu to neslavēt. Īsi sakot, lai jūsu mērķis ir satriekt bruņinieku stāstu slikti celto ēku, kuru tik daudzi ienīst, toties daudzi cildina, un, ja jūs šo savu mērķi sasniegsiet, jūsu veikums nebūs mazs.

Nopietni klusēdams, es noklausījos, ko mans draugs teica, un viņa vārdi iespiedās manī tik dziļi, ka, nevarēdams viņa izteicienus apstrīdēt, atzinu tos par labiem un nolēmu no tiem sastādīt šo prologu, kurā tu, laipnais lasītāj, saskatīsi mana drauga gudrību un manu laimi – atrast tik vajadzīgā brīdī tādu padomdevēju – un sajutīsi atvieglojumu, ka saņem tik patiesu un nesagrozītu stāstu par slaveno Lamančas donu Kihotu, par kuru visā Montjelas novadā* runā, ka viņš bijis visšķīstākais mīlētājs un visdrošsirdīgākais bruņinieks, kāds vien kopš daudziem gadiem redzēts šai apvidū. Es negribu pārspīlēt pakalpojumu, kuru tev izdaru, iepazīstinādams tevi ar tik ievērojamu un godājamu bruņinieku, bet ceru, ka tu man būsi pateicīgs par iepazīšanos ar slaveno Sančo Pansu, viņa ieroču nesēju, kurā, man šķiet, esmu sakopojis visas ieroču nesēju krietnākās īpašības, kas tukšo bruņinieku grāmatu kaudzēs bija nekārtīgi izkaisītas. Visbeidzot, lai Dievs tev dod veselību un lai neaizmirst arī mani! *Vale!*[1]

[1] Paliec sveiks! *(Latīņu val.)*

NOSLĒPUMAINĀ URGANDA*

Ja pie gudriem lasīt(ājiem),
Grāmata, tu spētu no(kļūt),
Tad tev nesacītu nel(ga),
Ka tu pirkstus greizi lie(ci).
Bet, ja dīdītu kāds te(vi)
Nokļūt plānprātiņu ro(kās),
Viņi tūlīt savus pirk(stus)
Grūstu tur, kur nevaja(ga),
Cītīgi tie nagus grauz(tu),
Rādot savu zinātkā(ri).

Tomēr pieredze mums mā(ca):
Kas zem laba koka stā(jas),
Paēnu tas iegūst la(bu).
Behārā tev laimes zvaigz(ne)
Rāda karalisku ko(ku),
Kura zaros nobriest prin(či),
Un starp viņiem uzplaukst her(cogs),
Līdzīgs pašam Aleksand(ram).
Viņa paēnā tu stā(jies),
Drosmīgajiem smaida lai(me).

Cēlā Lamančas idal(go)
Piedzīvojumus tu vēs(ti),
Kā tas, blēņu stāstus la(sot),
Pazaudēja savu prā(tu):
Dāmas, kaujas, bruņinie(ki)
Viņu aizgrāba tik ļo(ti),
Ka tas iekvēlojās mī(lā)
It kā Trakojošais Ro(lands)*
Un ar stipru roku gu(va)
Dulsineju no Tobo(sas).

Uzbāzīgus hierogli(fus)
Vairogā sev neiegre(bi).
Kas tik bilžu kārtīm spē(lē),
Tam tās viegli nosit dū(zis).
Ievadā ja būsi lē(nīgs),
Neteiks zobgalis tad ļau(ni):
– Skat, kāds Alvaro de Lu(na)*,
Skat, kāds Hanibals ir ra(dies),
Skat, kāds karalis Fransis(ko)*
Žēlojas par liktens kļū(mēm).

Un, ja debess liedz tev mē(lei)
Veiklību, ar kādu ru(nā)
Nēģeris Huans Latī(no),
Latīņvalodu liec mie(rā)!
Nedzenies pēc asprātī(bām),
Gudrus citātus met lau(kā).
Jo, kas sapratīs šos jok(us),
Zobus atņirdzis, tas klu(si)
Iečukstēs tev ausī vār(dus):
– Kāpēc pūt man miglu acīs?

Neizplūsti tēloju(mos),
Neiejaucies citu dzī(vē),
Visiem nekustīgiem šķēr(šļiem)
Tu ar līkumu ej ga(rām),
Mēdz pa cepuri dot tā(dam),
Kuram pārāk asa mē(le).
Uzacis sev apsvili(ni),
Lai pie labas slavas tik(tu),
Jo, kas muļķības vien rak(sta),
Nodokļus tas maksās mū(žam).

Iegaumē, ka būtu ne(prāts),
Redzot kādam stikla jum(tu),
Tūlīt akmeni grābt ro(kā),
Lai to kaimiņdaļā svies(tu).
Saprātīgs un gudrs cil(vēks),
Iecerēdams savus dar(bus),
Piesardzīgiem soļiem stai(gās),
Bet, kas papīrus laiž kla(jā),
Jaunavas lai izklaidē(tu),
Tas var rakstīt juku ju(kām).

GALLIJAS AMADISS
LAMANČAS DONAM KIHOTAM

SONETS

Tu atdarini manu skumjo dzīvi,
Kad Nabadzības klinti* uzmeklēju,
Lai, ļaudīm tāls un nicināts, tur spēju
Es savam izmisumam ļauties brīvi.

Ak, tavas acis valganums dzeļ sīvi,
Tāpat kā es, daudz asaru tu lēji,
Tu sudrabu un varu pazaudēji,
Un tevi kailā zeme baro spīvi.

Tu dzīvo, ticēdams, ka mūžu tālēs,
Kamēr vien ceturtajā debess sfērā
Zeltcirtains Apollons dzīs zirgus savus,

Tavs varoņvārda spožums neizbālēs,
Lai tavai tēvijai gods dižens veras
Un gudrais autors iegūst tālu slavu.

GRIEĶIJAS DONS BELJANISS*
LAMANČAS DONAM KIHOTAM

SONETS

Es cirtu, gāzu, satriecu un teicu:
Nav otra bruņinieka klaiņotāja,
Kam ir tik varena un drosma stāja.
Simttūkstoš netaisnību atriebt steidzu.

Ar varoņdarbiem mūžību es sveicu,
Un mīla manu sirdi dedzināja.
Es milžus tā kā pundurīšus plāju,
Ar savām rokām divcīņā tos veicu.

Pie manām kājām pati laime plaka,
Aiz plānām šķipsnām Gadījumu grābu,
Lai plikgalvis šis padevīgs liec skaustu.

Bet, ja līdz mēnessragam laimes taka
Tā mani aizvestu, ar sirdi slābu,
Don Kihot, tomēr tavus darbus skaustu.

SEŅJORA ORJANA TOBOSAS DULSINEJAI

SONETS

Ak, daiļā Dulsineja, tevi sveiktu,
Pie Tobosas ja Miraflora* būtu,
Tad ciemats tavs man mājasvieta kļūtu,
No savas Londonas pie tevis steigtu.

Mans gars un miesa lielo laimi teiktu,
Ja tavus tikumus un tērpu gūtu
Un redzētu, ka varoņcīņu grūtu
Tavs bruņinieks ar lielu slavu veiktu.

Ai, kāpēc dārgo šķīstību es savu
No Amadisa nespēju tā glabāt,
Kā donam Kihotam tu sevi liedzi!

Tad neapskaustu tagad laimi tavu,
Bet, pati apskausta, es dzīvē labā
Tik prieku sajustu, kas nenoziedzīgs.

GANDALĪNS, GALLIJAS AMADISA IEROČU NESĒJS, SANČO PANSAM, DONA KIHOTA IEROČU NESĒJAM

SONETS

Sveiks, dižais vīrs, ko liktens vara
Par ieročnesēju ir pārvērtusi!
Šo ceļu gāji saprātīgi, klusi,
Bez negoda bij darbi jāpadara.

Gan sirpi laukā cilāji pilns spara,
Bet tomēr, vienkāršais, uz citu pusi
Nu ieročslava tevi aizsaukusi.
Un zaimi spīdeklim lai nepieskaras!

Es tavu ēzeli un vārdu skaužu
Un arī pilno ceļa somu tavu,
Kur lielu tālredzību esmu jaudis.

Sveiks vēlreiz, Sančo! Esi labu ļaužu,
Un spāņu Ovīdijs tev vienam slavu
Ar krietnu galvasdunku skaļi paudis.

DRAISKULIS, JUCEKLĪGS DZEJDARIS SANČO PANSAM UN ROSINANTEM

SANČO PANSAM

Es – Sančo Pansa, ieročne(sis),
Mans kungs ir Lamančas dons Ki(hots).
Es kājām aizbēgt devu va(ļu),
Lai dzīvotu ar gudru zi(ņu).
Jo spēja klusais Viļjadje(go)*
Reiz visas savas dzīves jē(gu)
Tik šādā aizbēgšanā at(rast),
Kā lasīt varam "Selestī(nā)"*,
Kas būtu gandrīz dievišķī(ga),
Ja cilvēcīgo vairāk slēp(tu).

ROSINANTEM

Esmu Rosinante cē(lais),
Mazdēls dižajam Babje(kam)*,
Savam liesumam par so(du)
Donam Kihotam es pa(dots).
Gan es vāji rikšot spē(ju),
Bet no manis labas au(zas)
Arī auļos neaizbēg(tu),
Līdzīgs esmu Lasari(ļjo)*,
Aklajam, kas vīnu za(ga),
Slepus izsūkdams pa sal(mu).

TRAKOJOŠAIS ROLANDS DONAM KIHOTAM

SONETS

Gan pērs tu neesi, bet pirmais spētu
Tu būt starp tūkstoš lieliem pēriem,
Tavs varenums iet pāri visiem mēriem,
Neviena nav, kas tevi uzvarētu.

Es Rolands, don Kihot, kas mīlu svētu
Pret Andželiku jūt, pilns sapņiem sēriem.
Pār tālām jūrām slavas ceļš man vēries,
Lai manu drosmi aizmirst nevarētu.

Tev līdzīgs neesmu, jo slavas laurus
Vislielākos par darbiem iegūt spēji.
Bet ārprātīgs, tāpat kā es, tu kļuvi.

Kā es, tu veici augstprātīgos maurus
Un arī lepnos skitus uzvarēji.
Un mīlā vilšanos, kā es, tu guvi.

FĒBA BRUŅINIEKS LAMANČAS DONAM KIHOTAM

SONETS

Ir jūsu šķēpam lielāks spēks kā manam,
Jūs spāņu Fēbs, kam galminieka stāja,
Pret jūsu roku manējā ir vāja,
Jo rietu pārspēj ausmas mirdzēšana.

Man impērijas iekarot bij gana,
Tās Austrumi man velti piedāvāja,
Sirds tikai dailes gaismu meklēt gāja,
Ko viņai dot var skaistā Klaridjana.*

To mīlēju es brīnumaini, kvēli,
No viņas šķirts, pret pekli roku sleju,
Lai visa pazeme dreb baiļu varā.

Bet jūs, don Kihot, mīlējāt tik cēli,
Ka mūžīgs kļūstat jūs ar Dulsineju
Un viņu slavā nemirstīgu darāt.

SONETS

Kaut, seņjor Kihot, tik ar blēņām trakām
Mēs redzam jūsu galvu pieblīvētu,
Bet tāda nav, kas apgalvot to spētu,
Ka negods jūsu dzīvei ietu blakām.

Par jūsu darbiem dzird tik labu sakām,
Jūs traucāties, lai ļaunu iznīdētu,
Bet ieguvāt sev tūkstoš smagu rētu
No neliešiem, kas klīst pa tumšām takām.

Ja skaistā Dulsineja negrib saprast,
Ka viņas dēļ jums nācās ciest un sērot,
Pret jūsu mokām prāts tai ciets un blēdīgs,

Tad šādā atziņā jūs varat mieru atrast:
Bij Sančo Pansa starpnieks nepiemērots,
Ir dāma salta, jūs tai mīlnieks bēdīgs.

BABJEKAS UN ROSINANTES SARUNA

SONETS

B. Kam, Rosinante, miesa jums tik vāja?
R. Es ēdu maz, bet strādāju bez mēra.
B. Vai auzas jums un salmus nenobēra?
R. Pat mutes tiesu kungs man neatstāja.
B. Seņjor, vai kalpam kungu pulgot klājas?
Kā ēzelis jūs muti paļām vērāt.
R. Kungs pats ir ēzelis, to ņemiet vērā.
Tam patīkas būt vienmēr mīlētājam.
B. Vai mīla muļķība? R. Tai maz ir prāta.
B. Jūs esat metafiziķis. R. Aiz bada!
B. Par ieročnesi sūdzaties.
R. Kas klausīs,
Ja sūdzēšos, par ko sirds skumdināta.
Jo kungs un ieročnesis man ir rada,
Kā Rosinante izdiluši sausi.

I nodaļa.

PAR SLAVENĀ LAMANČAS IDALGO DONA KIHOTA RAKSTURU UN DZĪVESVEIDU

Kādā Lamančas ciematā, kura vārdu man nav vēlēšanās atcerēties, vēl nesen dzīvoja viens no tiem idalgo, kura mantība ir dzimtas šķēps, senlaicīgs vairogs, izdilis kleperis un medību suns. Pusdienās oļja*, visbiežāk no vērša, nevis no jēra gaļas, vakaros parasti vinegrets, sestdienās ceptas olas ar speķi, piektdienās lēcas, svētdienās balodis piedevām – tas viss prasīja trīs ceturtdaļas no viņa ienākumiem. Atlikumu viņš izdeva par svētdienas tērpu – smalkas vadmalas svārkiem, samta biksēm un kurpēm, bet darbdienās staigāja pašaustas, taču labas vadmalas kamzoļos. Viņa mājā dzīvoja saimniece, gados pāri četrdesmit, viņa māsasmeita, kurai vēl nebija divdesmit gadu, un kalps lauku un mājas darbiem, kas prata apseglot zirgu un rīkoties ar dārznieka dzirklēm. Mūsu idalgo gadu skaits tuvojās piecdesmitiem, viņš bija spēcīga auguma, sausnējs miesās, kalsenu seju, mēdza rītos celties ļoti agri un bija kaislīgs mednieks. Dažiem labpatīkas apgalvot, ka viņu saucot Kihāda vai Kesāda (šai jautājumā autori, kas par viņu rakstījuši, ir dažādās domās), tomēr ticami apsvērumi liek domāt, ka viņš saucas Kihāna. Bet tam maza nozīme mūsu stāstījumā, ja tikai, stāstot par viņu, nevienu sprīdi neatkāpjamies no patiesības.

Turklāt jāņem vērā, ka minētais idalgo savos vaļas brīžos (kādi viņam bija visu gadu) nodevās bruņinieku stāstu lasīšanai ar tādu patiku un aizrautību, ka gandrīz pavisam aizmirsa medības un savas mājas pārvaldīšanu; viņa zinātkāre un apmātība šai ziņā aizgāja tik tālu, ka viņš pārdeva vairākus hektārus aramas zemes, lai nopirktu bruņinieku grāmatas, un savāca tās savā mājā visas, kādas vien varēja iegūt. Taču vislabāk viņam patika tie stāsti, kurus bija sacerējis slavenais Felisjano de Silva*: viņa prozas skaidrība to valdzināja, viņa sarežģītie teikumi tam šķita īstas pērles, sevišķi, ja viņš lasīja mīlas vēstules vai izaicinājumus uz

divkauju, kuros dažreiz bija rakstīti šādi vārdi: "Jūsu neprāta saprātīgums attiecībā pret manu prātu tik ļoti vājina manu saprātu, ka man šķiet pilnīgi saprātīgi žēloties par jūsu skaistumu," vai arī kad viņš lasīja: "Augstās debesis, kas dievišķīgi paceļ jūsu dievišķīgumu līdz zvaigznēm, dara jūs tā cienīguma cienīgu, kas piemīt jūsu diženībai."

No šādiem teikumiem mūsu bruņinieks zaudēja savu veselo saprātu un pavadīja naktis bez miega, lai noskaidrotu un izlobītu vārdu jēgu, kaut gan to nespētu atrast un izprast pats Aristotelis, ja viņš šajā nolūkā pieceltos no kapa. Dons Kihots īsti labi nevarēja noticēt arī ievainojumiem, kurus dons Beljaniss bija guvis pats un cirtis pretiniekiem, jo viņam šķita, ka, pat vislabākajiem ārstiem dziedinot, šā bruņinieka sejai un visam ķermenim vajadzētu būt vienās rētās un skrambās. Tomēr viņš slavēja autoru par to, ka tas nobeidz savu grāmatu ar solījumu turpināt šo nebeidzamo dēku stāstu, un daudzkārt viņam radās vēlēšanās tvert pašam spalvu rokā un pabeigt stāstu līdz beidzamajam burtam, kā bija apsolīts, un viņš to neapšaubāmi arī būtu veiksmīgi izdarījis, ja viņu netraucētu citas, daudz svarīgākas un neatlaidīgākas domas.

Viņš bieži strīdējās ar sava ciemata priesteri (mācītu un Siguensā diplomētu cilvēku) par to, kurš bijis labākais bruņinieks: Anglijas Palmerīns vai Gallijas Amadiss. Bet šā paša ciemata bārddzinis, meistars Nikolass apgalvoja, ka neviens nevarot stāties blakus Fēba bruņiniekam un vienīgais, kurš tam līdzinoties, esot dons Galaors, Gallijas Amadisa brālis, visādi ļoti teicams, – jo šis bruņinieks neesot ākstīgs un raudulīgs kā viņa brālis un vīrišķībā tam nepaliekot iepakaļ.

Vārdu sakot, mūsu idalgo tā iegrima lasīšanā, ka pavadīja naktis, lasīdams no rieta līdz ausmai, un dienas – no ausmas līdz rietam, un tāpēc, ka viņš tik maz gulēja un tik daudz lasīja, viņam sāka izkalst smadzenes, līdz viņš sajuka prātā. Viņa iztēli piepildīja viss, ko viņš bija lasījis grāmatās, – burvestības, strīdi, cīņas, divkaujas, ievainojumi, maigu jūtu apliecinājumi, mīlestības dēkas, sirds mokas un visādas neiespējamas blēņas, un tās iesakņojās viņa iztēlē tik dziļi, ka viņam šo grāmatu aplamākie izdomu savārstījumi šķita tīrā patiesība un pasaulē viņam nebija nekā īstenāka par šiem stāstiem. Viņš mēdza teikt, ka Sids Rui Diass* bijis ļoti izcils bruņinieks, bet ka tas nevarot līdzināties Liesmojošā Šķēpa bruņiniekam*, kas ar vienu cirtienu pāršķēlis pušu divus niknus un neparasti briesmīgus milžus. Vēl vairāk viņš cienīja Bernardo

del Karpio, tāpēc ka tas Ronsevalā bija nogalinājis apburto Rolandu, lietodams Hērakla viltību, kas ar savām rokām bija nožņaudzis Zemes dēlu Anteju. Viņš ļoti cildināja milzi Morgantu, tāpēc ka tas, lai gan būdams no milžu ģints, kurā visi bija lielīgi un bezkaunīgi, vienīgais bija laipns un pieklājīgs. Bet vispārākais par visiem tam šķita Montalvanas Reinaldoss*, it īpaši, kad tas savā iztēlē redzēja viņu iznākam no savas pils un aplaupām visus, kas gadījās ceļā, vai aizjūras zemēs nozogam Muhameda tēlu, kas bija veidots, kā stāstā sacīts, no tīra zelta. Bet par iespēju krietni piekaut nodevēju Ganelonu mūsu idalgo būtu atdevis savu saimnieci un māsasmeitu piedevām.

Beidzot, kad viņš bija galīgi zaudējis prātu, viņam radās visdīvainākā doma, kāda vēl nebija ienākusi galvā nevienam ārprātīgajam pasaulē, un proti: lai vairotu savu slavu un pakalpotu savai dzimtenei, viņš nolēma katrā ziņā kļūt par klaiņojošu bruņinieku un zirga mugurā ar ieročiem rokās doties pasaulē meklēt piedzīvojumus un paveikt visu, ko, pēc grāmatu nostāstiem, veikuši klaiņojošie bruņinieki, – iznīcināt jebkuru netaisnību, cīnīties pret visādiem negadījumiem un briesmām un tā iegūt savam vārdam mūžīgu slavu. Nabaga neprātis jau garā redzēja, ka viņu par varonību vainago vismaz ar Trapezundas ķeizara kroni, un, šo patīkamo iedomu pamudināts un gūdams no tām neparastu baudu, viņš pasteidzās izdarīt īstenībā to, ko vēlējās. Vispirms viņš nospodrināja savu senču bruņas un ieročus, kas ilgus gadu simteņus, apklāti ar rūsu un pelējumu, aizmirsti bija mētājušies kādā kaktā. Nospodrinājis un sakārtojis tos, cik labi varēdams, viņš ievēroja, ka trūkst ļoti svarīga piederuma – bruņu cepures, kuras vietā bija vienkārša ķivere. Taču te viņam palīdzēja atjautība: izgatavojis no kartona kaut ko līdzīgu bruņu cepures sejas aizlaidnim, viņš to piestiprināja pie ķiveres, kas nu atgādināja īstu bruņu cepuri. Tiesa, gribēdams pārbaudīt, vai tā ir stipra un spēs izturēt cirtienu, viņš, izrāvis savu zobenu, tai divas reizes iecirta un ar pirmo cirtienu vienā mirklī izārdīja veselas nedēļas darbu. Viņam gan lāgā nepatika, ka cepure tik viegli bija sacērtama gabalos, un, lai nodrošinātos pret tādām briesmām, viņš to pagatavoja no jauna, piestiprinādams iekšpusē dzelzs stīpas, tādējādi viņš bija ar cepures izturību apmierināts un, nevēlēdamies to vēlreiz pārbaudīt, atzina par ļoti smalki izstrādātu bruņu cepuri.

Pēc tam viņš devās aplūkot savu kleperi, un, kaut gan tam bija vairāk vājību nekā reālā kvartu un vairāk trūkumu nekā Gonelas zirgam, kas *tantum pellis et ossa fuit*[1], viņam šķita, ka ne Aleksandra Bucefāls, ne Sida Babjeka tam nevarēja līdzināties. Četras dienas pagāja, domājot, kādu zirgam dot vārdu, jo (tā viņš teica sev) nebūtu gudri, ja tik slavena bruņinieka zirgs, turklāt vēl tik labs pats par sevi, nebūtu nosaukts ievērojamā vārdā, un viņš centās tam izgudrot tādu vārdu, no kura varētu noprast, kas šis zirgs bijis, kad vēl nepiederēja klaiņojošam bruņiniekam, un kas šis ir tagad. Mūsu idalgo bija dziļi pārliecināts, ka, mainoties saimnieka stāvoklim, arī zirgam jāmaina vārds, tam jāiegūst slavens un skanīgs nosaukums, kas atbilstu jaunajam stāvoklim un pienākumiem. Un tā, izgudrojis dažādus vārdus, tos atmetis, pārveidojis, saīsinājis un papildinājis, dažādi izgrozījis un pārstatījis savās domās un atmiņā, viņš beidzot zirgu nosauca par Rosinanti[2], – tam šķita, ka šis vārds ir cēls un skanīgs un izteic to, ka viņa zirgs agrāk bijis kleperis, bet tagad kļuvis pirmais un izcilākais no visiem zirgiem pasaulē.

Atradis tik labu vārdu savam zirgam, viņš gribēja dot vārdu arī pats sev un, pavadījis pārdomās vēl nedēļu, beidzot sevi nosauca par donu Kihotu, tāpēc arī šī patiesā stāsta autori, kā jau teicu, domā, ka viņš neapšaubāmi saucies Kihāda, nevis Kesāda, kā to gribējuši apgalvot citi. Taču, atcerējies, ka drošsirdīgais Amadiss nevēlējās saukties vienkārši par Amadisu, bet pievienoja savam vārdam vēl savas karalistes un dzimtenes vārdu, lai to darītu slavenu, nosaucot sevi par Gallijas Amadisu, viņš nolēma, ka arī viņam kā jau īstenam bruņiniekam jāpievieno savam vārdam dzimtenes vārds, tāpēc nosauca sevi par Lamančas donu Kihotu, tādējādi, kā tam šķita, ļoti spilgti apzīmēdams savu izcelšanos un dzimteni un to pagodinādams ar šo pievārdu.

Tā, nospodrinājis savus ieročus, izveidojis no ķiveres bruņu cepuri, atradis vārdu savam zirgam un pārdēvējis pats sevi, viņš nolēma, ka tam atliek tikai meklēt dāmu, kurā tas varētu iemīlēties, jo klaiņojošs bruņinieks bez mīlas ir kā koks bez lapām un bez augļiem, kā miesa bez dvēseles. Viņš sev teica: "Ja saviem grēkiem par sodību vai sava laimīgā likteņa vadīts es sastaptu vienu no tiem milžiem, kuri parasti

[1] Bija tikai kauli un āda. *(Latīņu val.)*

[2] Spāniski: *rocin* – kleperis, *ante* – iepriekš, t. i., iepriekš bijis kleperis.

gadās ceļā klaiņojošiem bruņiniekiem, un to notriektu pirmajā sadursmē vai pārcirstu to vidū pušu, vai, visbeidzot, to uzvarētu un piespiestu lūgt žēlastību, tad būtu labi, ja es varētu viņu aizsūtīt pie savas dāmas, lai viņš ienācis nokristu uz ceļiem manas maigās seņjoras priekšā un teiktu pazemīgā un padevīgā balsī: "Seņjora, esmu milzis Karakuliambro, Malindrānijas salas valdnieks, kuru divkaujā pieveica vēl nepietiekami cildinātais bruņinieks Lamančas dons Kihots, kas man pavēlēja stādīties priekšā jūsu žēlastībai, lai jūsu augstība ar mani rīkotos pēc savas labpatikas."" Ai, kā mūsu labais bruņinieks līksmoja, izrunādams šos vārdus, un vēl vairāk, kad viņš bija atradis to, kuru varēja nosaukt par savu dāmu! Cik zināms, kaimiņu ciematā dzīvoja kāda ļoti glīta, jauna zemniece, kurā viņš kādu laiku bija iemīlējies, kaut gan viņa to, protams, nenojauta un nepievērsa viņam nekādu uzmanību. Viņa saucās Aldonsa Lorenso, un dons Kihots labprāt apveltīja viņu ar savas sirds valdnieces titulu, izmeklēdams vārdu, kas pārāk neatšķirtos no viņas īstā vārda, bet reizē atgādinātu kādas princeses vai dižciltīgas seņjoras vārdu, – viņš to nosauca par Tobosas Dulsineju, jo viņa bija dzimusi Tobosā, un šis vārds šķita labskanīgs, neparasts un nozīmīgs, tāpat kā visi pārējie, kurus viņš bija izgudrojis.

II nodaļa.

PAR ATJAUTĪGĀ DONA KIHOTA PIRMO IZJĀJIENU ĀRPUS SAVAS MUIŽAS ROBEŽĀM

Paveicis šos sagatavošanās darbus, mūsu bruņinieks nolēma nevilcinoties izpildīt savu nodomu, jo viņam šķita, ka jebkura kavēšanās nodara pasaulei lielu ļaunumu: viņam bija jāizlabo tik daudz pārestību, jāizlīdzina daudz pārkāpumu, jānovērš netaisnības, jāiznīcina ļaunprātības, jāatmaksā parādi. Un tā, nevienam neteikdams par savu nodomu un neviena nepamanīts, viņš kādā rītā pirms ausmas – tā bija viena no vissvelmainākām jūlija dienām – ietērpās savās bruņās, uzsēdās Rosinantem mugurā, uzlika galvā savu salāpīto bruņu cepuri, satvēra vairogu un šķēpu un izjāja pa lopu sētas vārtiem, ļoti apmierināts un priecīgs, ka tik viegli bija sācis piepildīt savu labo nodomu. Bet, līdzko viņš atradās uz lauka, viņam iešāvās prātā tik drausmīga doma, ka viņš

gandrīz gribēja atteikties no sava pasākuma: viņš atcerējās, ka nav vēl iesvētīts par bruņinieku un pēc bruņniecības likumiem nedrīkst cīnīties ne ar vienu bruņinieku, un, pat ja viņš būtu iesvētīts, tas kā iesācējs bruņinieks drīkstēja nēsāt ieročus un vairogu tikai baltus, bez devīzes, līdz devīze būs ar drošsirdību nopelnīta. Šīs pārdomas satricināja viņa apņēmību, bet neprāts bija stiprāks par visiem apsvērumiem, un viņš nolēma lūgt pirmo pretimnācēju, lai tas viņu iesvētītu par bruņinieku, kā to bija darījuši daudzi citi bruņinieki viņa izlasītajās grāmatās, kas to bija novedušas šādā stāvoklī. Kas attiecas uz baltajām bruņām, viņš nolēma vaļas brīdī savas bruņas tik labi nospodrināt, ka tās kļūs baltākas par sermuli; tā sevi nomierinājis, viņš turpināja savu ceļu, ļaudams to zirgam izvēlēties pēc patikas, jo domāja, ka tieši šādā veidā meklējamas īstās dēkas.

Tā, lēnā gaitā jādams, mūsu jaunizceptais bruņinieks sarunājās pats ar sevi un teica: "Nav šaubu, ka nākamajos laikos, kad parādīsies patiesais stāsts par maniem slavenajiem darbiem, mācītais vīrs, kas to sarakstīs, attēlos manu pirmo tik agrīno izjājienu šādiem vārdiem: "Tiklīdz gaišcirtainais Apollons izkliedēja pāri plašajam zemes vaigam savu skaisto matu zeltainos pavedienus un tiklīdz mazie, daudzkrāsainie putniņi ar savām lokanajām mēlēm maigi un labskanīgi sveicināja rožaino rīta blāzmu, kas, atstādama greizsirdīgā vīra balto gultu, atvēra Lamančas apvāršņa durvis un balkonus, – slavenais bruņinieks Lamančas dons Kihots, pamezdams dīkdienības dūnu pēļus, uzsēdās mugurā savam slavenajam zirgam Rosinantem un devās ceļā pa seno, pazīstamo Montjelas līdzenumu."" Viņš patiesi jāja pa šo līdzenumu, piebilzdams: "Laimīgais laikmets un laimīgais gadsimts, kurā parādīsies gaismā mani slavenie darbi, kas cienīgi, lai tos iegrebtu bronzā, izcirstu marmorā un attēlotu gleznās, saglabājot tos nākamo laiku piemiņā! Un tu, gudrais burvi, lai tu būtu kas būdams, kad rakstīsi šo neparasto notikumu hroniku, lūdzu tevi, neaizmirsti manu labo Rosinanti, manu mūžīgo pavadoni visos manos ceļos un manās gaitās!" Pēc tam viņš runāja tā, it kā būtu patiešām iemīlējies: "Ak, princese Dulsineja, manas sagūstītās sirds valdniece, jūs man esat nodarījusi lielu pārestību, aizsūtīdama mani projām un stingri pavēlēdama nekad vairs neparādīties jūsu dailes priekšā. Bet es lūdzu jūs, seņjora, atcerēties šo jums padevīgo sirdi, kas jūsu dēļ cieš tādas mokas."